

Arild Rosenkrantz på ARKEN - 150 års fødselsdag!

ved Leander Vinmans

Helsepædagog, bestyrelsesmedlem i Arild Rosenkrantz samlingens støtteforening

I antroposofiske kredse kender alle billedkunstneren Baron Arild Rosenkrantz. (9. april 1870 – 27. september 1964). Udenfor denne kreds er han nærmest ukendt. Det må betragtes som en mindre sensation, at Kunstmuseet ARKEN, ved et tilfælde eller ej, lige netop nu i 2020, året for hans 150 års fødselsdag, arrangerer en sådan flot udstilling.

Selvom vi godt kender til Arild Rosenkrantz' kunstneriske univers, så er der i enhver biografi milepæle, der er iøjnefaldende; i sidste ende er det disse, der præger mennesket og gør det til det, det nu engang er.

Denne korte jubilæumsskitse indledes derfor med et kort blik på Arild Rosenkrantz' liv.

Til sidst fortæller museumsinspektør Lisa Sjølander Andresen, hvorfor Arild Rosenkrantz netop nu er så aktuel.

Arild Rosenkrantz blev født på Frederiksborg Slot. Han er søn af Baron Iver Holger Rosenkrantz og den skotskfødte Julia Louise (Tessa) Mackenzie. Han er den yngste af 4 sønner.

Hans barndom er broget, hans far dør, da han er 3 år gammel, og familien tilbringer efterfølgende et år i Italien, og sidenhen bor familien i længere perioder i både Skotland og Italien. Hans forholdsvis tidlige interesse for spiritisme har han fra sin mor.

Allerede som 15 årig begynder han sin kunstneriske uddannelse i København. Her studerer han på teknisk skole og får privatundervisning hos genre- og historiemaleren F.C. Lund. Allerede året efter flytter han med sin mor til Rom, og her besøger han kunstakademiet og studerer den klassiske kunst.

1888 ser han i København en udstilling af de kendte franske salonmalere Gérôme, Bouguerau, Carlus-Duran og Bonnat, og han overvældes af deres tekniske færdigheder. Han beslutter sig for at flytte til Paris, hvor han optages på den private kunstskele Académie Julian. Her deltager han i over tre år i den kendte udstillingsrække Salon de la Rose + Croix med værker af især symbolske og religiøse motiver. Årene 1895-1896 tilbringer han i New York, hvor han arbejder for glasfirmaet La Farge og arbejder især med glasmosaikker. I New York kommer han for første gang i berøring med den indiske filosofi og studerer indiske vedaer. Tilbage i Rom gifter han sig 1901 med sin skotske kusine. Rosenkrantz var sig vel bevidst om, at han i forhold til de mange rejser var meget privilegeret, han siger om sig selv:

”Som ung var jeg et unikum, misundt af mine jævnaldrende, fordi jeg kunne tale om rejser til udlandet på en tid, da det var yderst sjældent, at man kom ud at se verdenen. Der var nok mange små hjerter, der misundte mig min lykke, skæbnen.”

Arild Rosenkrantz møder Antroposofien i 1908 og Rudolf Steiner personligt i 1912. Ved første møde med Steiner viser Rosenkrantz ham et par af sine billeder. Til disse sagde Rudolf Steiner: ”De må have mere lys ind i Deres billeder..., nu skal de male svaret fra den åndelige verden”, og ”sådanne billeder kan kun frembringes ved hjælp af

Arild Rosenkrantz

gult, rødt og orange”. Rosenkrantz siger: ”Mødet med Steiner var for mig det afgørende i mit liv. Indtil da havde to forskellige elementer kæmpet i mig. På den ene side en idealisme, der søgte at udtrykke skønhed, således som jeg så dette virkeliggjort i fortidens store kunst. På den anden side følte jeg mig bundet til de traditionelle akademiske love i deres udvikling hen imod naturalismen”. En indre kamp begynder for Rosenkrantz. Han tilføjer: ”Nu tog jeg altså fat på at gennearbejde og udarbejde det, der var indsuget i de 12-14 år gennem min forbindelse med Rudolf Steiner. Det kostede meget, at måtte give afkald på mange begreber om kunst, som man havde dannet sig gennem mere end tredive år før mødet med Rudolf Steiners lære. Jeg sled både i Dornach og senere ved hjemkomsten til England for at overvinde de nye vanskeligheder, der rejste sig gennem den nye teknik, men udover disse og uden, at det var mig bevidst, begyndte min kunst at tage en ny retning, der genfødte indskydelser, der var oplevet for

længe siden i forbindelse med Rosenkreuzerudstillingerne i begyndelsen af 1890'erne. Nu fik disse en mere indholdsrig form. Inspirationerne kom af sig selv. Man kunne sætte sig hen og arbejde med forskellige farver, og pludselig opstod der idéer, mens man, om man så må sige, legede med farverne. Man udtænkte altså ikke først et motiv, men lod dette danne sig ud af denne "leg". Jeg begyndte først at lave små pastelskitser."

I 1914 inviterer Rudolf Steiner Tessa og Arild Rosenkrantz til Dornach, hvor Rosenkrantz deltager i udsmykningen af det første Goetheanum. Han begynder med at snitte i de store søjler, lige indtil Steiner bemærker: "Hvad, står de her og snitter? Det er da ikke godt for Deres hænder som maler". Han arbejder intenst sammen med både Rudolf Steiner og Edith Maryon, med sidstnævnte omkring Menneskehedsrepræsentanten og den lille kuppels centralmotiv. For Rosenkrantz var det uden tvivl en enestående opgave og mulighed til at arbejde kunstnerisk under Steiners vejledning! Samtidigt opfordrer Steiner ham til at holde foredrag om billedkunst.

Arild Rosenkrantz opbygger et nært og venskabeligt forhold til Rudolf Steiner, og han tilhører umiddelbart inderkredsen af personligheder omkring Steiner.

I 1922 flytter Rosenkrantz og hans hustru på opfordring af Rudolf Steiner til Dornach. Her skal Rosenkrantz undervise i billedkunst. Parret ankommer i december umiddelbart før branden. Nytårsaften blev Goetheanum fuldstændigt ødelagt. For Rosenkrantz er denne nat uforglemmelig! "Jeg mødte Rudolf Steiner næste dag uden for ruinerne og spurgte, om han mente, ilden var påsat". "Gewiss", svarede Steiner.

Den 30. marts 1925 dør Rudolf Steiner. Marie Steiner har iflg. Arild Rosenkrantz bedt ham om at komme på Atelieret, hvor han skulle være behjælpelig med at tage dødsmasken af Steiners ansigt.

Fladstingsbroderi Foto: Rudi Hass

Parret Rosenkrantz forbliver i endnu 3 år i Dornach, hvor Rosenkrantz arbejder intensivt med ved udsmykningen af det andet Goetheanum. I 1928 flytter parret tilbage til London.

I anledning af sin 70 års fødselsdag den 9. april 1940 afholder han en større retrospektiv udstilling i Danmark.

Som bekendt besætter Tyskland Danmark netop den dag, hvilket gør det umuligt for parret at vende tilbage til England. Lensbaronesse Christiane Rosenkrantz tilbyder dem at flytte ind på Rosenholm Slot på Djursland. Af mangel på malergrej i den første tid opstår de første farvestrålende broderier!

Hustruen Tessa dør 1944, og Rosenkrantz beslutter sig for at blive i Danmark.

I næsten 20 år er han aldeles aktiv, han afholder omkring 25 soloudstillinger i hele landet og holder desuden foredrag om Antroposofi og kunstteori.

De sidste 2 år af sit liv bor Arild Rosenkrantz på Kalø Hvielhjem, der ligger tæt på Rosenholm Slot.

Han dør den 27. september 1964 og bisættes på familiegravstedet på Hornslet kirkegård.

Udstilling på ARKEN

3. oktober 2020 til 2. maj 2021

Foto: Rudi Hass

Udstillingen på ARKEN er ubetinget et besøg værd, den er meget smagfuld og æstetisk indrettet. Viften af "udstillingsmaterialet" er stort, det rækker fra personlige genstande så som brevkorrespondancer, personlige erindringer og scrapbøger til oliemalerier, pasteller, broderier, illustrationer og glasmosaikker og kirkevinduer.

Udstillingen begynder med et blik på Rosenkrantz' biografi. Gennem en lang trappe kommer man derefter ned i "maskinrummet". Her mærkes mystikken! Kun silkeslør og malerierne er lyst op. Går man videre, kommer lyset for alvor, således at kirkevinduerne kommer til deres ret. Meget stemningsfuldt! Alle udstillede værker er udlånt fra mennesker rundt omkring i Danmark.

Foto: Rudi Hass

”Vores samtid er på flere måder klar til en kunstner som Rosenkrantz og hans tanker og mystik ” skriver museumsinspektøren Lisa Sjølander Andresen. Og videre: ” I dag oplever vi en stigende usikkerhed og afmagt. Når det gælder klimakatastrofer, økonomiske kriser og den globale pandemi, kommer vi ikke langt med vores fornuft, videnskab og teknologi, og det skaber en fælles sårbarhed og trang til at finde nye veje til mening og indsigt. Der er måske derfor grobund for en åndelig søgen, som den Rosenkrantz var en del af.

I 2017 præsenterede Solomon R. Guggenheim Museum i New York en stor udstilling om Joséfin Péladans Salon de la Rose + Criox under titlen Mystical Symbolism, og interessen for symbolismen finder man også på Tate Britain, der i 2019 viede en stor udstilling til William Blake”.

Lisa Sjølander Andresen tilføjer: ”Også i den danske samtidskunst er der hos blandt andre Lea Porsager, Alexander Tovborg, Joachim Koester og Astrid Myntekær en fornyet interesse for det mystiske. Deres arbejde spænder fra undersøgelser af det okulte, heksegyrkelse og spiritistiske seancer til undersøgelser af tro, ånd og forholdet mellem menneske og kosmos. Set i lyset af dette får Rosenkrantz og hans kunst ny aktualitet”.

Kildeangivelser:

ARKEN udstillingskatalog 2020

Arkiver: Rosenholm Slot, R. Steiner Arkivet, Ita Wegman Arkivet, Private breve tilhørende familien, Rosenkrantz egen biografi, Rosenkrantz egne notater.